

בתי המשפט

הפ 000151/01		בית משפט השלום נצרת	
תאריך: 05/12/2005		כב' השופט צרפתי דני	בפני:

בעניין:

1. מוחמד תאופיק קרמאן
2. שאוקת תאופיק קרמאן
3. נשאת תאופיק קרמאן
4. עזאת תאופיק קרמאן

התובעים

ע"י ב"כ עוה"ד ת. אבו חוסין ואח'

נגד

הנתבעת

משרד הביטחון - מדינת ישראל
ע"י ב"כ עוה"ד פרקליטות מחוז ת"א

פסק דין (חלקי)

1. התביעה לאחר שתוקנה התנהלה בסדר דין רגיל ועניינה תביעה לדמי שימוש ראויים בגין שימוש ו/או מניעת שימוש כתוצאה מתפיסת המקרקעין שבבעלות התובעים על ידי רשויות הצבא.
- התפיסה בוצעה מכח צווי סגירה אשר הוצאו על ידי המפקד הצבאי מכח תקנות ההגנה (שעת חירום).
2. על פי הסכמה דיונית הראיות בשלב הראשון התמקדו לשאלת השימושים שיכלו התובעים, אם בכלל לעשות במקרקעין בתקופת צווי הסגירה.
שאלת גובה הנזק, כפוף להכרעות בפסק הדין החלקי, תוכרע בשלב מאוחר יותר.

עיקרי עובדות וטענות הצדדים;

3. התובעים יורשי אביהם, הבעלים הרשומים במחצית מחלקת מקרקעין הידועה כחלקה מס' 18 בגוש 20348 (להלן – "החלקה").
4. אין חולק כי על החלקה הוחל צו סגירה מכח תקנה 125 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945 (להלן – "תקנות ההגנה"), זאת מאז שנות ה-50 ועד שבוטל בהסכם "הבנות אל רוחה" בסוף שנת 2000 (להלן – "צו הסגירה").

צו הסגירה הוחל על שטח בן מאות אלפי דונמים ששימש כשטח אש, ואשר כונה שטח אש 105 ולאחר מכן שטח אש 107 (אשר היווה איחוד של שטח אש 105 ו-109).

5. התובעים בכתבי הטענות טענו כי צו הסגירה אינו חוקי ו/או טענו לפגמים בו.
6. הטענה המרכזית של התובעים הינה כי מאז שהוחל צו הסגירה על החלקה ועד להסרתו, החזיקה הנתבעת והשתמשה בחלקה, לרבות לצורך מחנה צבאי שהוקם בסמוך לחלקה ושימושים צבאיים שונים בחלקה, שימושים שמנעו מהתובעים בפועל מלממש את זכויותיהם הקנייניות בחלקה.
7. לטענתם נמנע מהם לאורך השנים בהם חל צו הסגירה מלעבד ולנצל את החלקה כפי שעשו טרם החלת צו הסגירה, בשנות ה-50.
8. עוד טוענים התובעים כי הצבא בתקופת ההחזקה הנטענת שינה את פני שטח החלקה חפר תעלות, כרה אדמה, הקים מטווח ירי, הכל לצורכי אימונים וצרכים צבאיים אחרים.
9. התובעים תובעים פיצוי כספי המשקף דמי שימוש ראויים בחלקה מאז החלת צו הסגירה ועד להסרתו בסוף שנת 2000.
10. עוד תובעים התובעים פיצוי בגין נזקים שנגרמו לחלקה בתקופת הסגירה.
9. הנתבעת, המדינה, טוענת כי בפועל לא פגע צו הסגירה באפשרות השימוש בחלקה כדין, בהתמקד באפשרות לעבדה חקלאית, על פי ייעודה כדין.
- המדינה טוענת כי בכלל תחום המקרקעין בהם הוחל צו הסגירה (לצורך שטחי האש), עשו הבעלים השונים בפועל שימוש במקרקעין לחקלאות, לרבות בעלי מקרקעין בחלקות סמוכות לחלקה.
- לטענת המדינה התובעים ו/או אביהם המנוח לא עיבדו את החלקה משום שלא היו מעוניינים בכך, כפי שלא השתמשו בה עובר לצו הסגירה וממשיכים שלא להשתמש בה עד למועד פסק דין זה ולמרות שחלפו שנים מאז הוסר צו הסגירה מהחלקה.
- המדינה מכחישה את השימוש בפועל ו/או היקף השימוש שלטענת התובעים נעשה בחלקה על ידי הצבא.
10. המדינה טוענת עוד, מההיבט המשפטי, כי תקנות ההגנה אינן קובעות זכות לפיצוי ו/או לדמי שימוש בגין סגירת מקרקעין, והאמור הינו בגדר הסדר שלילי.

צו הסגירה על פי מהותו אינו פוגע בזכות הקניינית של הבעלים ואינו פוגע באפשרות השימוש בהן, ועל כן אינו מצדיק פיצוי.

11. לטענת המדינה, דין התביעה לדמי שימוש בגין התקופה הקודמת ל- 28.11.94 (שבע שנים טרם הגשת התביעה) דינה להידחות בשל התיישנות.

המדינה גם מפנה לשיהוי הכבד בהגשת התביעה.

12. לתובעים העידו התובעים מס' 1 ו- 3, מר זיאד אמין בעל חלקה אחרת בשטח האש ומר מוחמד האני – חבר בוועדת "אל-רוחה".

התובעים הציגו גם חוות דעת מודד וחוות דעת שמאי.

לנתבעת העידו מר אריה לב, ראש תחום נכסים במשרד הבטחון, מר חפץ – פקח הסיירת הירוקה והמומחה – מר שאולי מפענח תצלומי אוויר, שהגיש חוות דעת.

דיון ומסקנות;

כללי;

13. צו סגירה אינו זהה לצו תפיסה וגם אינו בגדר הפקעה.

צו סגירה על פי הגדרתו אינו מפקיע את החזקה במקרקעין (בשונה מצו תפיסה) ובוודאי שאינו מפקיע את מלוא הזכויות הקנייניות בקרקע (בשונה מהפקעה).

המשמעות המשפטית של צו הסגירה הינה איסור כניסה ויציאה ביחס למקרקעין שבתחום הצו, אלא באישור המפקד הצבאי.

14. בהיבט המעשי נדרשים בעלים ו/או מחזיקים במקרקעין עליהם הוטל צו הסגירה לפנות לקבל רשיונות כניסה למקרקעין שבבעלותם.

רישיון כניסה קובע על דרך הכלל תנאים באשר לאזורי הכניסה המותרים ומועדי הכניסה, הכל משיקולים בטחוניים.

אין חולק כי מהעדויות והתיעוד שהוצגו עולה כי בפועל יש בעלי מקרקעין שעשו שימוש בחלקותיהם בתקופת צווי הסגירה, בדגש לעיבודים חקלאיים, במגבלות כאלו או אחרות.

15. טענות התובעים כנגד תוקף תקנה 125 לתקנות ההגנה ו/או כנגד תוקף צו הסגירה דן בפרט, נטענו בעלמא ולמעשה נזנחו בראיות ובסיכומים;

מכל מקום, לא הובא כל טיעון ו/או ראייה שיש בהם ללמד כי התקנות והצו מכוחם אינם תקפים, לרבות לאור חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

ההלכה הפסוקה העניפה שנקבעה לעניין תוקפן של תקנות ההגנה (לרבות אלו הפוגעות יותר בזכות הקניין וחירות הפרט), בבחינת דין שהיה קיים ערב תחולתו של חוק היסוד ופירושן על רקע חוקי היסוד והאופן המידתי והמאזן שנדרש בהפעלת הסמכות, אינה צריכה עוד חזרה והרחבה.

הדברים מקבלים משנה תוקף בהתחשב בכך שהטענות מצד התובעים מועלות בחלוף כחמישים שנה מאז החלת צו הסגירה ובראייה רטרואקטיבית בלבד, כתמיכה לתביעה כספית.

16. מנגד, אינני רואה לקבל טענות המדינה כי לאור מהותו של צו סגירה, אין לראות בו כגורם לפגיעה בזכות הקניין וכי אין בהחלתו כדי להקים זכות לפיצוי בכל מקרה, לרבות לאור ההסדר השלילי, שלטענתה יצר המחוקק;

החלת צו סגירה על מקרקעין גם אם אינו מפקיע את זכות החזקה ו/או את מלוא זכויות הקניין של הבעלים במקרקעין יש בו בפועל פוטנציאל פגיעה ממשית בזכות הקניין והשימוש של הבעלים.

צו הסגירה מאפשר מחד שימוש צבאי ובטחוני במקרקעין לטובת המדינה ומנגד מונע שימוש חופשי של הבעלים במקרקעין, זאת לא רק מעצם השימוש של הצבא, אלא גם מהמגבלות שמוסמך המפקד הצבאי להטיל על כניסתו ושימושו של הבעלים במקרקעין שבבעלותו.

17. מההיבט המעשי ובזיקה לתביעות לדמי שימוש, כבענייננו ניתן לקבוע כי החלת צו סגירה על מקרקעין מקים בסיס לתביעה כספית בגין פגיעה ביכולת השימוש במקרקעין;

החלת צו סגירה על מקרקעין, בשונה מצו תפיסה ו/או הפקעה, אינו מאיין כשלעצמו את זכות השימוש ואינו מקים כשלעצמו זכות תביעה לדמי שימוש;

החלת צו הסגירה על המקרקעין יוצר פוטנציאל פגיעה ממשית ביכולת השימוש, ואולי אף יוצר חזקה כי פגיעה כאמור נוצרה, אם כי חזקה זו ניתנת לסתירה בראיות.

גורל תביעה שכזו מוכרע על פי המסגרת העובדתית ועל פי הראיות המוצגות לעניין היקף השימוש שעשה הצבא במקרקעין, אל מול יכולת השימוש של הבעלים, זאת על דרך של בירור השימוש בפועל שנעשה ו/או הצעדים שננקטו ו/או היו צריכים להינקט, אל מול המגבלות שהוטלו.

משהוכחה פגיעה בזכות השימוש מכח צו סגירה זכאי הבעלים לפיצוי בגין פגיעה זו ;

18. אינני מקבל טענת המדינה כי יש צורך בהוראת חוק על מנת לחייבה לשלם בגין הפגיעה בשימוש הנגרם מכח צו סגירה ו/או כי יש לראות בתקנות ההגנה, אשר לא קבעו הסדר פיצוי בשל צו הסגירה, הסדר שלילי ;

כאשר פוגעים בקניין, גם בדרך של הוראה מפורשת שבדין המעניקה את הכוח לפגיעה האמורה, קמה ועולה זכות יסוד נוספת והיא הזכות לפיצוי הוגן.

פיצוי כאמור, אין לשלול אלא בהוראת חוק מפורשת.

על פי ההלכה הפסוקה הזכות לפיצוי בעקבות פגיעה שלטונית ברכוש היא זכות קיימת שאינה מותנית בהכרזה בדינים ספציפיים על קיומה.

אם מבקש המחוקק לקבוע כי המדינה הפוגעת תהיה פטורה מפיצוי כי אז צריכה להיקבע הוראה מפורשת בעניין. בהעדר הוראה כאמור, הזכות לפיצוי הוגן וראוי בגין הפגיעה בקניין הפרטי היא בסיסית, ומתבקשת מאליה.

19. פרשנות מידתית ומאזנת כאמור של תקנות ההגנה מתחייבת מכח הוראות חוק היסוד ;

כפועל יוצא מהמשקל הראוי להגנה החוקתית על זכות הקניין יש לפרש את תקנות ההגנה באופן שכתוצאה מהפעלתן, זכאי האזרח לקבל פיצוי בגין פגיעה ברכושו, הזכות לפיצוי קיימת ללא צורך בקביעה מפורשת לגביה, בתקנות ההגנה.

20. התובעים אומנם לא פירטו באופן ברור, לרבות בסיכומיהם על פי אילו עילות ביססו את תביעתם, ברם פשוטם של דברים מצדיק להעמיד את התביעה על דיני הנזיקין, ובשל הפגיעה בזכות הקניין והשימוש על פיה ;

עילת התובעים לדמי שימוש ראויים מבוססת למעשה על הפגיעה בזכות השימוש של התובעים במקרקעין בבחינת נזק וחסרון שנגרמו להם בשל הפגיעה בפועל בזכויותיהם הקנייניות.

בהקשר זה יובהר כי זכות התובעים לפיצוי כאמור, אין מקורה באשם מצד המדינה, כפי שעל פי רוב מתאפיין בתביעה לפיצוי בגין נזק.

21. לציין כי אין בסיס להעמיד את העילה על דמי שכירות ראויים מכח חוק השכירות והשאלה;

- בין הצדדים לא נכרת חוזה שכירות כשהפגיעה בשימוש, ככל שנגרמה, הינה מכח אקט שלטוני חד-צדדי אשר נכפה על התובעים.

כמו כן, אין מקום להעמיד העילה על חוק עשיית עושר ולא במשפט, הואיל ופעולות המדינה היו כדין, כאשר עילת עשיית העושר מחייבת כאחד מתנאיה, כי הנהנה התעשר שלא על פי זכות שבדין.

טענת ההתיישנות;

22. תביעת התובעים הוגשה ביום 28.11.01.

המדינה העלתה בהגנתה טענת התיישנות ביחס לכל התקופה שקדמה ל- 28.11.94.

תביעת התובעים הינה תביעה כספית וככזו מתיישנת היא בחלוף 7 שנים.

בהתאמה זכותם לדמי שימוש ביחס לתקופה הקודמת ל- 28.11.94 התיישנה.

23. הטענה המשתמעת של התובעים (כשלא הועלתה בכתב תשובה כמתחייב), כי נעלמו מהם העובדות המהוות את עילת התובענה לצורך החלת סעיף 8 לחוק ההתיישנות (התיישנות שלא מדעת), לא הוכחה ואף נסתרה בעדויות וטענות התובעים עצמם.

עדיי התובעים תיארו כי נאלצו להפסיק לעבד את אדמתם במהלך שנות ה- 50 לאחר שהודיעו להם כי השטח הפך צבאי ואסור ללכת לשם, וברור בהתאמה כי בסמוך לכך ידעו או היו צריכים לדעת על צווי הסגירה.

בנדון לטענת התובעים אף נתלו מודעות ונמסרו הודעות בעירייה, במסגדים ובמקומות הציבוריים.

כמו כן החלה פעילות עמותת אל רוחה שהוקמה בסוף שנות ה- 50.

להוסיף כי גם מנוסח הסעד על פי התביעה המתוקנת, עולה כי התובעים צמצמו תביעתם למעשה לתקופת שבע השנים הקודמות לתביעה המקורית ובהתאמה הוערכה והוגדרה התביעה הכספית ושולמה האגרה.

24. לאור המפורט, אני מכריע כי תביעת התובעים ביחס לתקופה הקודמת ל- 28.11.94 התיישנה.

בהתאמה ההתייחסות בהמשך פסק הדין, ככל שתהיה, באשר לנעשה בחלקה טרם לתאריך הנ"ל, תהיה רלוונטית רק ככל שיש בה ללמד לעניין השימוש שנעשה במקרקעין בהקשר לתקופה שמ- 28.11.94.

לביור העובדתי;

25. שטח החלקה שבבעלות התובעים מסתכם בכ- 23 דונם (מחצית מחלקה 18), שטח גדול יחסית על פי כל קנה מידה.

ראיות פוזטיביות באשר לשימוש הצבא בשטח בכללותו ובאופן ספציפי, לא הוצגו.

התובעים גם לא הציגו ראיה ממשית כי ביקשו להשתמש בשטח הנ"ל או חלקו וסורבו, בשונה מהאחרים.

26. בכל הנוגע לביור השימוש שנעשה בחלקה, אני רואה ליצור חלוקה על דרך ההערכה והאיזון בין השטח שהוכשר למטווחים לבין יתרת החלקה;

אבהיר תחילה כי לא הוצגה בפניי חלוקה ברורה ומוחלטת בין השטח המיועד למטווחים, שיפורט, לשאר שטח החלקה, בכל הנוגע לשימושים בפועל שנעשו בשטח;

בהתאמה, לא מן הנמנע, כי בשטח נקודתי כזה או אחר מתוך השטח המיועד למטווחים, לא הייתה מניעה לתובעים להשתמש ולעבד את האדמה. או מנגד, כי בשטח נקודתי כזה או אחר ביתרת שטח החלקה, נמנע השימוש כתוצאה מפעילות צבאית רצופה כזו או אחרת (לרבות במקומות בהם נצפו תעלות או חפירות ששימשו לאימון צבאי, בקטע זמן זה או אחר).

החלוקה שנקבעה בפסק הדין להלן באה ליצור אבחנה מאוזנת בין שטחים שנמנע בהם השימוש לתובעים לבין אלו שלא, תוך הערכה מסתברת, בהתבסס על הנימוקים שיפורטו.

27. כרקע עובדתי בסיסי נפרט את העובדות הבאות;

- צו הסגירה על החלקה הוטל בשנת 1952 לערך, כחלק מהגדרת האיזור כשטח אש.
- צפונית מזרחית לחלקה הוקם במהלך שנות ה-80 (כנראה בסופם) מחנה צבאי עין איברהים.
- מובהר כי המחנה הצבאי גופו לא נכנס לחלקה.
- בתחילת שנות ה-90 הוכשר, ברמה זו או אחרת, ו/או יועד שטח בחלקה לצורך מטווחים ואימונים.
- המחנה פורק, ככל הנראה, בסוף שנות ה-90 וב-12/00, בעקבות הבנות ועדת אל – רוחה, הוסר צו הסגירה ועמו המגבלות שהיו, אם היו, לשימוש בחלקה.

השטח שהוכשר למטווחים;

- 28.** בתחום החלקה בצידה המזרחי יועד שטח למטווחים ונעשו בו עבודות הכשרה.
- על פי חוות דעת המודד מר יוסף אחמד, והתשריטים שצורפו לחוות הדעת הנ"ל, השטח שבוצעו בו עבודות הכשרה מסתכם ב- 9 דונם ו- 350 מ"ר (להלן – **"השטח המיועד למטווחים"**).
- העבודות אף יצרו הפרשי גובה ומדרון בצד הדרומי.
- השטח נחפר על ידי הצבא ושימש אותו לצרכיו, בדגש לייעודו למטווחים.
- 29.** ב"כ המדינה אישרה בישיבת 09.06.03 כי תצהיר המודד יוסף אחמד והמפה המצורפת לו מקובלת על המדינה.
- להוסיף כי קביעות המודד תואמות גם מדידה שבוצעה על ידי המודד איהאב חביב, מטעם המדינה, (מתאריך 03.06.95) והמציינת את גבולות החפירות שבוצעו בחלקה.
- השטח המיועד למטווחים מצוי בצד המזרחי של החלקה וצמוד לשטח המחנה עין איברהים, הגובל כאמור ממזרח לחלקה.
- 30.** המדינה אומנם מכחישה כי עשתה שימוש אינטנסיבי בשטח שיועד למטווחים.

31. ברם, עבודות ההכשרה שבוצעו בצירוף לקירבתו של השטח שיועד למטווחים למחנה צבאי, מובילים למסקנה כי יש לראות בשטח זה כשטח שהיה בשימוש בפועל לאימונים צבאיים, מעת לעת לפחות.
32. מר חפץ מטעם הנתבעת אישר כי בוצעו עבודות הכשרה לצורך מטווח בשטח, במהלך שנת 94, כאשר התצ"אות שהוצגו הינן מוקדמות לשנה זו, והרלוונטיות לענייננו.
- גם מר לב אישר, במשתמע, כי משלב הקמת שטח ויעודה למטווחים, הייתה מניעה לאשר כניסה, לאותו שטח.
33. זאת ועוד, יש להניח כי הצבא לא היה מתיר עיבודים חקלאיים בשטח שיועד למטווחים והוכשר לכך, ובפרט לאור סמיכותו של שטח זה לשטח המחנה הצבאי.
34. גם בהנחה ורק חלק מהשטח שימש לאימון ומטווח, הרי מגבלות הבטיחות ושמירת המרחק המתחייבת מגבלות גיזרה של מטווח, הפועל בשטח פתוח, מחייבות את המסקנה כי לא הייתה מותרת תנועת אזרחים במכלול השטח המיועד למטווחים.
35. יתרה מזאת, חשש מצד התובעים להיכנס ולהשתמש בשטח המקורב למחנה הצבאי וחלקו, לכל הפחות, משמש לאימון ירי, הינו חשש מוצדק ובנדון העידו התובעים.
36. התובעים גם הציגו תמונות המלמדות על קיומן של מטרות לירי בשטח, כאשר גם המומחה מר שאולי לא שלל כי היו בשטח אימוני ירי, ללא מטווח מסודר, כשפעילות כזו לא ניתן לצפותה בתצ"א.
37. המדינה גם לא שללה כי חלקים בחלקה שימשו כמעבר למחנה הצבאי ושימשה את הצבא לאימוני ירי ולמטרות אימון בכלל.
38. בהתאמה ובמסתבר, יש להניח כי שימוש כאמור נעשה בראש ובראשונה בשטח הסמוך למחנה.
- גם מר לב העיד כי פעילות בחלקה נעשתה באופן נקודתי ומקומי ושירתה את מחנה עין איברהים.
39. לסיכום נקודה זו נכון לקבוע כי קיומו של צו סגירה, יעודו של השטח למטווחים, סמיכותו למחנה צבאי פעיל, קיומן של עבודות הכשרה וסימני אימון בפועל, מובילים במצטבר למסקנה כי שיועד למטווחים היה בשימוש של הצבא ומכל מקום נמנעה מהתובעים יכולת שימוש סבירה בשטח זה.

40. מכלול האמור, לכל הפחות, מקים חזקה ממשית כי מהתובעים נמנעה זכות השימוש בשטח זה, כשהמדינה לא הפריכה בראיותיה חזקה זו.

41. מניעת השימוש בשטח זה חלה עד ל- 12/00 מועד בו הוסר צו הסגירה.

ממועד 12/00 לא הייתה כל מניעת שימוש בשטח שיועד למטווחים, כשלא הובאה בפניי ראייה עד כה כי מצב השטח הנ"ל, מונע את עיבודו החקלאי.

יתרת שטח החלקה;

42. מאידך, ביחס ליתרת שטח החלקה, לא השתכנעתי כי מהתובעים נמנעה זכות השימוש, בדגש לעיבודים חקלאיים עונתיים, אילו חפצו בכך.

43. התובעים לא טענו שהגישו כל בקשה לאורך השנים הארוכות בהן חל צו הסגירה לעשות שימוש חקלאי בשטח החלקה.

התובעים למעשה אישרו כי לא עשו כל פנייה בנדון.

44. טענת המדינה כי בקשות למתן היתר לשימוש, ככלל נענו בחיוב, ולכל היותר תוך מגבלות מצומצמות באשר לנתיב התנועה לשטחי העיבוד והימים בהם מותר להיכנס לעבוד, לא נסתרה.

45. העובדה כי חלקות סמוכות עובדו, מהווה חיזוק לאמור;

על פי חוות דעת מר שאולי המסתמכת על תצלומי אוויר, המהווים ראייה אובייקטיבית טובה ומהימנה באשר למצב הקרקע ביום נתון, החלקות הסמוכות לחלקה, חלקות 16 ו-20, עובדו בעיבוד חקלאי אינטנסיבי.

האמור מעיד על גישה חופשית שוטפת ורצופה לחלקות הנ"ל ושימוש בחלקות כשטח חקלאי פעיל לכל דבר למרות הימצאותן בשטח המוכרז כשטח אש.

החלקות הנ"ל שעובדו עיבודים חקלאיים, דינם אינו שונה מיתרת החלקה, המרוחקת מהמחנה הצבאי.

יש להניח כי כשם שלא הייתה מניעה לעבד את חלקות 16 ו-20 כך לא הייתה מניעה לעבד חקלים מרוחקים מהמחנה שבחלקה נשוא הדיון, אילו הייתה מוגשת לכך בקשה מתאימה.

להוסיף כי על פי התצ"אות, אין כל אמצעי חסימה או גידור שמנעו גישת התובעים לחלקה.

.46 יש להוסיף כי לא כל שטח החלקה מתאים לעיבוד חקלאי, לרבות לאור תנאי השטח הטבעיים שלו, כשבאופן טבעי ומסתבר לא הגיוני כי התובעים היו מנצלים את מלוא שטח החלקה לעיבודים.

.47 על פי חוות דעת מר שאולי אפיוני הקרקע נחזים בתצ"א, כך שרואים בתצ"א מאפיינים של שימוש קבוע.

מר שאולי לא זיהה שימוש קבוע בשטח, מצד המדינה.

.48 טענת התובעים בדבר חיילים חמושים ברובים שמנעו כניסה, נטענו בעלמא ואף אינם מתיישבים עם מיקום המחנה מחוץ לשטח החלקה.

גם הטענות בדבר שיירי תחמושת, פציעות, סכנות וכדומה, לא הוכחו, כאשר היה ניתן לצפות כי אילו כך היו פני הדברים לאורך עשרות שנים היו לדברים תיעוד ועדויות.

מר חפץ המסייר בשטח מתוקף תפקידו שלל את הטענות.

.49 מחדל התובעים שלאורך שנים ארוכות לא הגישו כל בקשה להיכנס ליתרת שטח החלקה ועל אף קיומו של מנגנון מצד הצבא, אשר נועד להתיר כניסה לצרכי עיבוד חקלאי, מנגנון בו עשו שימוש חקלאים אחרים כאמור, מחזק את המסקנה כי התובעים, משיקוליהם נמנעו מלעבד את יתרת שטח החלקה מבלי שקיימת לכך מניעה ו/או איסור מצד הצבא.

.50 חלוף עשרות שנים, בהם התובעים לא פנו ולא תבעו כל דמי שימוש, בא בגדר שיהוי ממשי ומלמד כשלעצמו על ויתור והעדר שימוש.

.51 העובדה שהתובעים מאשרים כי אינם עושים שימוש בחלקה מאז הוסר צו הסגירה בחודש 12/00 ועד היום, מלמדת כשלעצמה על כך שלתובעים אין עניין לעשות שימוש בחלקה מטעמים כאלו או אחרים שאינם נוגעים לצו הסגירה.

טענות התובעים כי הצורך בתיקון הנזקים בחלקה, מונעת מהם שימוש, לא הוכחה מכל וכל, כשמכל מקום גם לגירסת התובעים הכשרות קרקע יש לבצע רק בחלקים זעירים בחלקה ואין האמור מתייחס לחלקה בכללותה.

52. לאור מכלול המפורט, אני מכריע כי לא נמנע מהתובעים שימוש בחלקה מאז 11/94, זאת ביחס ליתרת שטח החלקה (שמעבר לשטח שיועד למטווחים, כאמור לעיל בפסה"ד).

סוף דבר ;

53. על פי המפורט בפסק הדין זכאים התובעים לפיצוי בגין מניעת שימוש ביחס לשטח של 9 דונם ו- 350 מ"ר הסמוך למחנה עין איברהים, שיועד כשטח למטווחים ואשר חל לגביו צו הסגירה.

מניעת השימוש חלה מ- 28.11.94 ועד ל- 01.12.00 מועד בו הוסר צו הסגירה על פי "הבנות אל רוחה" ובסך הכל שש שנים.

54. נותרו לבירור טענות התובעים כי הם נדרשים לעלויות לצורך השבת המצב לקדמותו, באזורים בהם בוצעו חפירות ועבודות בחלקה.

55. דוחה תביעת התובעים לדמי שימוש ביחס ליתרת שטח החלקה, משלא השתכנעתי כי מהתובעים נמנע שימוש בשטח הנ"ל, זאת על אף צו הסגירה שחל עליו.

56. לגבי שיעור דמי השימוש ביחס לשטח שיועד למטווחים ולגביו זכאים התובעים לפיצוי, על פי שש שנות שימוש כאמור ובגין עלויות עבודות הכשרת קרקע ככל שנדרשות להשבת המצב לקדמותו, טרם הציגו הצדדים ראיות.

הצדדים יבואו בדברים באשר לשיעור הפיצוי בנדון בניסיון לגבש הסכמה אשר תייתר המשך בירור ועיכוב.

בהעדר הסכמות בכוונתי למנות מומחה מטעם בית משפט על מנת שיערוך את שיעור דמי השימוש ואת עלות עבודות ההכשרה, ככל שנדרשות.

הצדדים באחריות ב"כ התובע ימסרו בנדון הודעה תוך 30 יום ממועד קבלת פסק הדין.

57. **בשלב זה ומטעמי זהירות נקבע לדיון במעמד הצדדים ליום 26.02.06 שעה 12:00**

58. הפסיקה לשאלת ההוצאות ושכה"ט, תושלם עם השלמת פסק הדין לשאלת היקף הפיצוי.

59. בשולי פסק הדין אציין כי התיק שבנדון הובא בפניי לכתובת פסק דין רק בימים האחרונים ועל אף שסיכומי הנתבעת הוגשו לתיק בית המשפט כבר בחודש 4/05.

הסיבות לעיכוב, לרבות בהמשך להבהרות ב"כ הנתבעת בנדון, טרם הובררו בפניי.

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לב"כ הצדדים.

ניתן היום, ד' בכסלו תשס"ו (5 בדצמבר 2005) בהעדר הצדדים.

צרפתי דני, שופט